

Европейски икономически и социален комитет

SOC/578

Управление на прехода в цифровизирания свят на труда

СТАНОВИЩЕ

Европейски икономически и социален комитет

Концепциите на ЕС за управление на прехода в цифровизирания свят на труда — ключов принос за Бяла книга на ЕС относно бъдещето на труда
[проучвателно становище по искане на австрийското председателство]

Докладчик: Franca Salis-Madinier (FR – II гр.)

Съдокладчик: Ulrich Samm (DE – I гр.)

Становище по искане на австрийското председателство на Съвета	писмо от 12.2.2018 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз член 29, параграф 1 от Правилника за дейността Проучвателно становище
Решение на Бюрото	13.3.2018 г.
Компетентна секция	„Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	6.6.2018 г.
Приемане на пленарна сесия	11.7.2018 г.
Пленарна сесия №	536
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	152/1/4

1. **Заклучения и препоръки**

- 1.1 Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) подкрепя справедлив преход към цифровизация, при зачитане на европейските ценности, които препоръчват пълна заетост, социален напредък, високо равнище на защита, намаляване на бедността и на неравенството.
- 1.2 ЕИСК се застъпва за това, огромните възможности, които предлагат новите технологии, да бъдат от полза за всички: работници, граждани и предприятия. В това развитие не трябва да има губещи. Политиките трябва да бъдат приоритетно насочени към укрепването на индивидуалното развитие, с цел всички граждани да придобият добри умения, и колективно организирани системи за социална сигурност с оглед на улесняването на достъпа до обезщетенията за социална сигурност, както е предвидено в Хартата на основните права, в приоритетите, провъзгласени от европейските институции в Гьотеборг в рамките на европейския стълб на социалните права, и в конвенциите на МОТ.
- 1.3 Работните места може да се променят под въздействието на автоматизацията, цифровизацията и изкуствения интелект (ИИ). ЕИСК счита, че актуализирането на уменията на европейските работници е приоритетен въпрос, по-специално за онези, чиито равнища на квалификация и остарели умения не им позволяват да заемат нови работни места или работни места, които ще бъдат изменени от технологията. Комитетът подчертава спешната необходимост от политика, на равнището на ЕС и в държавите членки, в полза на преобразуване на първоначалното обучение и обучението през целия живот с цел благоприятстване на подходящи педагогически методи, в състояние да развиват творческите и цифровите умения, които са все по-необходими на новите работни места.
- 1.4 По-балансираната представеност на двата пола трябва да стои в центъра на приоритетите: положението е силно обезпокоително в секторите със силна цифровизация, тъй като жените са слабо представени¹. Важно е тези тенденции да се следят и измерват и да се насърчава достъпът на жените до тези сектори.
- 1.5 ЕИСК отбелязва, че само 0,3 % от общите публични разходи в ЕС² са предназначени за инвестиции в социалните политики. Необходимо е, по-специално в рамките на следващия многогодишен бюджетен план за Европа след 2020 г.³, да се предоставят подходящи средства за укрепване на тези политики и за мерки, съпътстващи цифровата трансформация в сферата на труда, в полза на работниците, предприятията и обществото като цяло.

---

1 Европейска комисия (2018 г.). [Жените в ерата на цифровите технологии](#) (на английски език).

2 [COM\(2017\) 206 final](#), стр. 28.

3 [ОВ С 262, 25.7.2018 г., стр. 1](#).

- 1.6 С повишаването на производителността в резултат на цифровизацията е възможно да се открият допълнителни ресурси. ЕИСК препоръчва социалният диалог въз основа на разпределението на добавената стойност да се организира на равнището на секторите и предприятията за договаряне на условия за използване.
- 1.7 С цел да бъдат обхванати всички гъвкави форми на заетост, получени в резултат на цифровизацията, и нито един работник да не бъде изоставен⁴, ЕИСК поставя качеството и финансовата устойчивост на системите за социална закрила сред своите приоритети. Насърчава Европейската комисия и държавите членки да организират консултации със социалните партньори за адаптиране на системите за социална закрила в полза по-специално на работниците, които поради своя статут не са обхванати в достатъчна степен от тези системи.
- 1.8 По повод на въвеждането на нови технологии като роботите или интелигентните машини в свое проучване ЕИСК припомня важността на предварителното информиране и консултиране на представителите на работниците и служителите и необходимостта от колективни преговори за съпътстващите мерки по отношение на промените, създадени от тези технологии⁵. Припомня също, че според Директивата относно европейските работнически съвети тези консултации са задължителни⁶.
- 1.9 По отношение на изкуствения интелект (ИИ) ЕИСК подчертава, че непрозрачността на функционирането на алгоритмите и начина, по който те извършват избор, излизащ извън контрола на човека, поражда огромни предизвикателства пред ЕС, както и основни въпроси по отношение на обществото, в което искаме да живеем. ЕИСК вече подчерта, че в новия свят на труда определянето на връзката на човека с машината е от първостепенно значение. Подход, насочен към контрола на човека върху машината, е от основно значение⁷.
- 1.10 ЕИСК подкрепя универсалните стратегически рамки на ИИ, които предоставят на ЕС конкурентно предимство⁸, и насърчава развитието на ИИ, който да е социално отговорен и в услуга на общото благо. Подчертава, че ЕС трябва да подкрепи новата област на научни изследвания, каквато е когнитивната ергономия, чиято цел е приемането на мерки за насърчаване на използването на интелигентни технологии, насочени към хората.

---

4 [ОВ С 303, 19.8.2016 г., стр. 54](#) и [ОВ С 129, 11.4.2018 г., стр. 7](#).

5 ЕИСК (2017 г.). [„Въздействието на цифровизацията и икономиката на търсенето върху пазарите на труда и последните за заетостта и трудовите отношения“](#).

6 [ОВ L 122, 16.5.2009 г., стр. 28](#).

7 [ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1](#).

8 [ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1](#).

2. Въведение

- 2.1 ЕИСК вече се произнесе в рамките на три проучвателни становища по искане на естонското и българското председателства на Съвета относно новите форми на труд и бъдещето на труда⁹. Тези становища бяха обогатени чрез по-широкообхватен размисъл относно „Социално устойчива концепция за ерата на цифровите технологии“, проведен в рамките на друго проучвателно становище по искане на българското председателство¹⁰.
- 2.2 ЕИСК се противопоставя на постулата „цифровизацията ще създаде печеливши и губещи“. В настоящото становище ЕИСК прави предложения за цифровизация в полза на всички граждани, при която никой не е отхвърлен.
- 2.3 За да се избегне изоставянето на част от работниците и гражданите, е необходимо разходите, предназначени за инвестиции в социалните политики, които към днешна дата представляват едва 0,3 % от общите публични разходи в ЕС¹¹, да бъдат увеличени. Необходимо е, по-специално в рамките на следващия многогодишен бюджетен план за Европа след 2020 г.¹², да се предоставят подходящи средства за съпътстващи мерки във връзка с цифровата трансформация в сферата на труда.
- 2.4 ЕИСК подчертава необходимостта автоматизацията да бъде в полза на обществото като цяло. ЕС и неговите държави членки трябва да могат да разчитат на добре функционираща и качествена система за обучение в продължение на целия живот, на постоянен социален диалог между заинтересованите страни, подходящи системи за колективно договаряне и подходяща система за данъчно облагане.
- 2.5 Съществува спешна необходимост да се действа отсега, за да се гарантира наличието на подходящи умения за бъдещето, така че ЕС и всички негови държави членки да останат конкурентоспособни и в състояние да създават нови предприятия и нови работни места, за да се гарантира, че хората продължават да бъдат способни да се включват в пазара на труда по време на целия си професионален живот, и да се осигури благоденствие за всички.

3. ИИ в услуга на човека за справедлив и качествен преход

- 3.1 ЕИСК заостря вниманието върху предизвикателствата, които ИИ поставя пред ЕС — той се разглежда като съвкупност от всички технологии, целящи извършване чрез информатиката на познавателните задачи, извършвани традиционно от човека.
- 3.2 Независимо че цифровизацията и все по-мощният и ефикасен ИИ трябва да са в услуга на работниците, гражданите, предприятията и държавите членки и ЕС, той трябва да бъде овладян, а потенциално негативните последици от него — предвидени и урегулирани.

---

⁹ [ОВ С 434, 15.12.2017 г., стр. 30 и стр. 36](#) и [ОВ С 237, 6.7.2018 г., стр. 8](#).

¹⁰ [ОВ С 237, 6.7.2018 г., стр. 1](#).

¹¹ [Европейски съюз \(2017 г.\). Документ за размисъл относно социалното измерение на Европа](#), стр. 24.

¹² [ОВ С 262, 25.7.2018 г., стр. 1](#).

- 3.3 ЕИСК гледа на новото поколение работи, наречени „роботи сътрудници“, като възможност, която може да е от полза за обществото като цяло. Тези работи могат да се превърнат в действителни партньори на работниците, като облекчават ежедневната им работа, така че тя да е съпроводена с по-малко стрес. Те могат също да помогнат на хората с физически или когнитивни увреждания и още повече на тези с намалена подвижност.
- 3.4 ЕИСК отново подчертава¹³ важноста на подход, при който човекът запазва контрол, като това се отнася за целия процес на цифровизация. Нашето общество трябва да отчита опасенията, че системите на изкуствения интелект по-специално биха могли един ден да вземат решения по важни аспекти на нашия живот без човешка намеса. Подходът, при който човекът запазва контрол, определя принцип, гарантиращ, че машините имат ясно изразена роля да служат на хората, както и че по-сложните въпроси, свързани с човека, като например поемане на отговорност, преценка на спорни/етични случаи или ирационалното поведение, ще останат под контрола на човека. Този много общ принцип може да послужи за ръководен принцип за бъдещите регламенти.
- 3.5 Както ЕИСК припомни в становището си по собствена инициатива „Изкуствен интелект“¹⁴, контролът на алгоритмите и тяхната прозрачност е голямо предизвикателство за нашите демокрации и основни свободи, включително в сферата на труда. Необходимо е крайна цел на ЕС да бъде преминаване към цифрови технологии, което да е отговорно в социален и етичен план. ЕИСК подкрепя универсалните стратегически рамки на ИИ, които предоставят на ЕС конкурентно предимство. Подчертава, че Съюзът трябва да подкрепи новата област на научни изследвания, каквато е когнитивната ергономия, чиято цел е приемането на мерки за насърчаване на използването на интелигентни технологии, насочени към хората.
- 3.6 Чрез „изкривени“ алгоритми, направените решения и избор могат да засилят дискриминацията в предприятията, например в сферата на наемането на персонал и в дейностите на човешките ресурси като цяло¹⁵. При все това доброто планиране на данните и алгоритмите може също да превърне набирането на персонал и политиките в областта на човешките ресурси в „по-интелигентни“ и справедливи.
- 3.7 Европейските изследователи, инженери и предприемачи, които допринасят за проектирането, разработването и пускането на пазара на системи на изкуствен интелект, трябва да действат при спазване на критерии за етична и социална отговорност. Включването на етиката и на хуманитарните науки в курсовете за обучение на инженерите може да бъде подходящ отговор на това изискване¹⁶. Би могло да бъде целесъобразно създаването на Кодекс за поведение на ИИ.

---

13 [ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1.](#)

14 [ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1.](#)

15 МОТ (2018 г.). [The impact of technology on the quality and quantity of jobs](#) („Въздействието на технологиите върху качеството и количеството на работните места“); вж. С. Villani, 2018 г. [Donner un sens à l'intelligence artificielle: Pour une stratégie nationale et européenne](#) („Да дадем смисъл на изкуствения интелект: за национална и европейска стратегия“).

16 Вж. доклада на Cédric Villani относно изкуствения интелект (март 2018 г.).

3.8 ЕИСК би желал да насочи вниманието към заплахите, произтичащи от ИИ във връзка с киберсигурността и неприкосновеността на личния живот. С новата технология е по-лесно да се произвеждат висококачествени фалшиви снимки, видеоматериали, речи и текстове. Справянето с тази сериозна заплаха трябва да бъде основен приоритет в политиката на ЕС.

4. **Общи бележки**

4.1 *Въздействие върху заетостта*

4.1.1 Въпросът за въздействието на автоматизацията върху заетостта, цифровизацията и ИИ в различните производствени процеси е много спорен. Съгласно възприетия метод — анализ на задачите или работните места — прогнозите за загубата на работни места варират значително¹⁷.

4.1.2 Независимо от тези различия със сигурност по-голямата част от работните места ще бъдат засегнати от цифровизацията; някои професии ще бъдат засегнати в по-голяма степен от други и биха могли да изчезнат в краткосрочен план¹⁸. Други ще бъдат преобразени и ще изискват преквалификация.

4.1.3 Разликите във въздействието на автоматизацията върху работните места са значителни между държавите — членки на Европейския съюз¹⁹. Според проучване на ОИСП като цяло работните места в Обединеното кралство, северните страни и Нидерландия са подложени в по-слаба степен на автоматизация, отколкото тези в страните от ЕС от Източна и Южна Европа²⁰. Тези различия могат да се обяснят с редица фактори: разлики в организацията на работните задачи в различните икономически сектори, разлики в отрасловата структура и в инвестициите (страните, които все още не са приели и инвестирали в технологии, които могат да заменят работната ръка, имат структура на задачите, която в по-голяма степен подлежи на автоматизация). Съществуват също така различия в организацията на работното място като цяло или по отношение на равнището на образование на работниците.

4.2 *Осигуряване на ключовите умения за всички граждани*

4.2.1 Във връзка с тази констатация наличието на подходящи умения може да помогне на държавите — членки на ЕС, да се интегрират по-добре в глобализираните пазари и да се специализират в напредналите технологии с повече иновативни предприятия, които ще издържат на конкуренцията. За тази цел всички сектори се нуждаят от работници, притежаващи не само богати творчески и познавателни умения (литературна и цифрова

---

17 Nedelkoska, L. и G. Quintini (2018 г.). „[Automation, skills use and training](#)“ (Автоматизация, употреба на умения и обучение). Работен документ на ОИСП относно социалните въпроси, заетостта и миграцията, брой 202, издателство на ОИСП, Париж.

18 France Stratégie (2018 г.). [Intelligence artificielle et travail: rapport à la ministre du travail et au secrétaire d'État auprès du premier ministre, chargé du numérique](#) (Искусствен интелект и труд: доклад до министъра на труда и до държавния секретар, отговарящ за цифровите технологии, към министър-председателя).

19 CEDEFOP (2018 г.). [Insights into skill shortages and skill mismatch: learning from Cedefop's European skills and job survey](#) (Данни във връзка с недостига на умения и разликите между търсените и предлаганите умения: поуки от проучването на Cedefop за уменията и работните места).

20 Nedelkoska, L. и G. Quintini (2018 г.). „[Automation, skills use and training](#)“ (Автоматизация, употреба на умения и обучение). Работен документ на ОИСП относно социалните въпроси, заетостта и миграцията, брой 202, издателство на ОИСП, Париж.

грамотност и в сферата на разрешаването на сложни задачи), но и на управленски умения и умения за общуване и учене.

4.2.2 Работниците, които се нуждаят от приоритетни действия и по-силна подкрепа, са на нискоквалифицирани работни места и с висок потенциал за автоматизация, преобразуване, замяна или дори изчезване.

4.2.3 В Съюза разликата между уменията и бъдещите работни места се увеличава. В държавите — членки на ЕС, съществува риск 22 % от работниците да не разполагат с добри цифрови умения по отношение на промените на работното си място²¹. От 2008 г. насам средната продължителност на безработицата и на дългосрочната безработица се е увеличила, по-специално за работниците с ниска квалификация.

4.2.4 Както се посочва в неотдавнашно становище на ЕИСК, за справяне с трудността тези безработни да получат работа съществува неотложна необходимост да се разгледа, чрез социален диалог на равнището на секторите, териториите и на национално и европейско равнище, въпросът за обучението и уменията²², така че всички работници да могат да имат достъп до качествено работно място и да се развиват в своята професионална кариера.

4.3 *Да се преобразува първоначалното обучение и да се насърчава ученето през целия живот.*

4.3.1 В отговор на тези предизвикателства ЕИСК подчертава спешната необходимост от политика на равнището на ЕС и в държавите членки в полза на преобразуване на първоначалното обучение и обучението през целия живот с цел благоприятстване на подходящи педагогически методи, в състояние да развиват творческите и цифровите умения, които са от все по-ключово значение за новите работни места.

4.3.2 Съществува риск една обща политика на европейско равнище да бъде неефективна, тъй като държавите членки са засегнати от различни проблеми, но за всички е необходима политика за намаляване на разминаването между наличните умения и бъдещите работни места²³.

4.4 *Елементи, за които трябва да се следи във връзка с риска от дискриминация на работното място и в обществото*

4.4.1 Равнопоставеност между половете: Работните места на бъдещето и тези, които ще бъдат по-добре признати и платени, са работните места в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката и особено в сектора на информационните технологии (ИТ). По-балансираната представеност на двата пола трябва да стои в центъра на приоритетите: положението е силно обезпокоително в секторите със силна цифровизация, тъй като

---

21 Cedefop (2018 г.). [Insights into skill shortages and skill mismatch: learning from Cedefop's European skills and job survey](#) (Данни във връзка с недостига на умения и разликите между търсените и предлаганите умения: поуки от проучването на Cedefop за уменията и работните места).

22 [ОВ С 237, 6.7.2018 г., стр. 8.](#)

23 Cedefop (2018 г.). [Insights into skill shortages and skill mismatch: learning from Cedefop's European skills and job survey](#) (Данни във връзка с недостига на умения и разликите между търсените и предлаганите умения: поуки от проучването на Cedefop за уменията и работните места).

жените са слабо представени²⁴. Важно е тези тенденции да бъдат следени и измервани и да се насърчава достъпът на жените до тези сектори, ако искаме да избегнем още неравенства в бъдещия свят на труда²⁵.

4.4.2 Неравенства, свързани с възрастта: промените в сферата на труда се отразяват върху условията на заетост на работниците независимо от възрастта им. Тези преобразувания могат да окажат въздействие върху устойчивата работа през целия професионален живот. Например използването на срочни договори, понастоящем несправедливо запазени главно за младите работници и служители²⁶, може да се разшири и да обхване по-възрастните работници с възможните последствия от това. Едновременно с това технологичното развитие, свързано с цифровизацията, може да предостави възможности за по-възрастните работници. За проследяването на тези развития са необходими проучвания относно условията на труд.

5. Социален и граждански диалог, който създава нововъведения и изпреварва събитията

5.1 Социалният диалог на всички равнища — европейско, национално, секторно и на равнището на предприятието — трябва напълно да включи цифровите предизвикателства и да разработи политики за изпреварване на събитията, използващи съответните данни относно развитието на професиите, засегнати от промените, новосъздадените работни места и уменията, необходими за заемане на тези нови работни места.

5.2 Социалният диалог трябва да разглежда по-глобално условията на труд в ерата на автоматизацията, за да отчита новите рискове и възможности. Споразуменията, породени от социалния диалог в различните държави — членки на ЕС, и сектори, би трябвало да подлежат на анализ от страна на Европейската комисия с цел въвеждането на тези резултати (право на изключване²⁷, споразумения за дистанционна работа, прехвърляеми права, свързани с личността, колективни споразумения, подписани с платформи²⁸, и др.)²⁹.

5.3 С цел да бъдат обхванати всички гъвкави форми на заетост, получени в резултат на цифровизацията, и нито един работник да не бъде изоставен³⁰, ЕИСК поставя качеството и финансовата устойчивост на системите за социална закрила сред своите приоритети съгласно европейския стълб на социалните права. Комитетът насърчава Европейската комисия и държавите членки да организират консултации със социалните партньори за приспособяване на системите за социална закрила към новите форми на труд.

---

24 ЕК (2018 г.) [Жените в ерата на цифровите технологии](#) (на английски език).

25 ЕК (2015 г.) [Monitoring the digital economy & society 2016-2021](#) (Наблюдение на цифровата икономика и общество 2016-2021 г.).

26 Eurofound (2017 г.), Non-standard forms of employment: Recent trends and future prospects („Нестандартни форми на заетост: последни тенденции и бъдещи перспективи“), стр. 7, и Eurofound (2017 г.) Working conditions of workers at different ages (Условия на труд на работниците на различна възраст).

27 [ОВ С 237, 6.7.2018 г., стр. 8.](#)

28 Вж. [споразумението, подписано в Дания.](#)

29 [ОВ С 434, 15.12.2017 г., стр. 30.](#)

30 [ОВ С 303, 19.8.2016 г., стр. 54](#) и [ОВ С 129, 11.4.2018 г., стр. 7.](#)

- 5.4 С повишаването на производителността в резултат на цифровизацията е възможно да се открият допълнителни ресурси. Социалният диалог въз основа на разпределението на добавената стойност и нейното преразпределение трябва да бъде организиран на равнището на секторите и предприятията.
- 5.5 В областта на данъчното облагане реформите на данъчните системи трябва да бъдат разгледани внимателно, за да се осигурят сходни нива на данъчно облагане за всички форми на доходи, независимо дали идват от традиционно организирани сектори, или от икономиката на споделянето.
- 5.6 Заинтересованите страни от гражданското общество би трябвало активно да участват в това развитие. Политиките в областта на обучението за групите, уязвими по отношение на бързите технологични промени, политиките за развитие на ИИ и цифровизацията, последиците от които засягат всички граждани, легитимират важната роля на организациите на гражданското общество.

Брюксел, 11 юли 2018 г.

Luca Jahier,
председател на Европейския икономически и социален комитет
